

Een digitale paraaf met gezag

Martin Heijnsbroek
zaterdag 23 april 2016

Als het controleren van de boeken onder druk staat, waarom richt de accountant zich dan niet op het controleren van algoritmen?

Als je in je bestaansrecht op het controleren van de financiële administratie wordt bedreigd door slimme software, wat doe je dan? Het antwoord van de accountant is simpel: je verder specialiseren in nieuwe controleactiviteiten waar bedrijven en overheden mee te maken gaan krijgen.

Het lastige is wel dat die accountant nog niet precies weet waar die controlevragen in de toekomst over gaan. Maar dat er behoefte aan een ander soort controles komt, dat lijkt onafwendbaar. Hoezeer we ons ook kunnen ergeren aan controles, het lijkt een noodzakelijk kwaad, willen we als maatschappij om kunnen gaan met de volwassen big-data-economie.

Bijvoorbeeld: in een wereld waar kunstmatige intelligentie (KI) bepaalt hoe ik met een zelfrijdende Tesla het kruispunt oversteeek, is het moeilijk om de schuldige aan te wijzen als mijn autosensor jou te laat van rechts heeft zien aankomen. Moet je dan bij de eigenaar van de auto zijn, of bij Uber, die mij in contact heeft gebracht met de auto? Bij Tesla, die de auto heeft gemaakt, of bij Google, die straks eigenaar is van het KI-algoritme? Of heb ik zelf even het stuur overgenomen om weer even 'dat chauffeurgevoel' te hebben?

Dat KI-algoritme moet in de toekomst serieus gecontroleerd worden. Moet de auto in een noodsituatie frontaal op een muur afsturen, of toch rechtsaf slaan, met de kans dat een aantal voetgangers geschept wordt? In de toekomst is het niet meer de emotie die zo'n besluit maakt, maar de ijskoude logica die geprogrammeerd zit in software.

Maar hoe voer je die controle uit als je te maken hebt met een algoritme dat continu de beslisregels aanpast op basis van zijn ervaringen? En hoe bepaal je de criteria waarmee dit model deze lastige ethische afwegingen maakt? Accepteren wij de Amerikaanse ethiek van Google, of bestaat er ook zoiets als een Europese ethiek? En als alle software te kraken is, dan wordt het van belang vast te stellen of de gebruiker niet gesjoemeld heeft met de beslisregels.

We weten al eeuwen dat het van belang is dat de balanstotalen aan linker- en rechterzijde gelijk zijn, maar dit soort eenvoudige principes bestaan niet in de wereld van algoritmes. Voorspellingen van weggedrag zijn per definitie een benadering, en wiskundigen kunnen in de complexiteit van hun algoritme weleens, bewust of onbewust, sjoemelen met de kwaliteit van hun algoritmen.

Zou het niet de ultieme wraak van de accountancy zijn als juist deze sector het vertrouwen van de maatschappij in de kwaliteit van algoritmen en KI-software gaat versterken? Net als vroeger, toen de handtekening van de accountant gezag afdwong: omdat je dan zeker wist dat er niet was gesjoemeld.

Dus na een aanrijding met een Tesla kan ik de schade verhalen op de accountant?

Jan Fred van Wijnen, chefMorgen

Daar zou ik als accountant geen zekerheid over willen geven.

Martin Heijnsbroek